

M's thought I no. 6

SIGN OF THE TIMES

Door Monique Tolk

Jean-Michel Atlan in Cobra on the Canal

In het programma Boeken kwam op 2 oktober 2016 Luc Sante aan het woord, auteur van *Het andere Parijs*. Hij belicht daarin het negentiende eeuwse Parijs, waar bohemien en revolutionairen nog gezichtsbepalend waren voor een metropool. Ik vraag mij steeds weer af of het in onze huidige tijd gedaan is met deze onderlaag. Of is het zo dat zij niet meer aan de oppervlakte komen, onderdrukt als zij zijn door de oprukkende yuppificatie? Het is geen nieuws meer dat de binnensteden steeds meer worden ingenomen door de rijken. Het stadsbeeld wordt niet meer gekleurd door rokende intellectuelen, zittend voor hun pandje of hangend uit het raam. Slenterend langs de Amsterdamse grachten zien we door de ramen veelal geslaagde ondernemers of welgestelde studenten aan lange tafels in woonkeukens, met alles erop en eraan. Sociale huurwoningen zijn inmiddels schaars in het centrum, dus de meeste kunstenaars zijn noodgedwongen opgeschoven naar de periferie. Hun atelier bevindt zich op een industrieterrein of als ze pech hebben in een hoek van hun schamele behuizing.

The Pepper Pot Café in Greenwich Village, Man Ray, Duchamps en andere kunstenaars ontmoetten elkaar hier met regelmaat

Daar zouden we de romantiek nog van in kunnen zien. Maar waar in de negentiende en twintigste eeuw de kunstenaar zich over het algemeen nog goed en vrij kon ontwikkelen met een laag inkomen om in zijn onderhoud te voorzien, moet hij zich nu behoeden voor het maken van fouten en zijn oeuvre bestendigen, wil hij geen snelle financiële dood tegemoet gaan. In het Parijs van de negentiende eeuw, zo licht Sante toe, gold de bohemien nog als motor van de maatschappij, als een erkende subgroep.

In het Nederland van de jaren vijftig waren het gevleugelde uitspraken als die van Karel Appel "Ik rotzooi maar een beetje an" die representatief waren voor de toen al met uitsterven bedreigde bohemien. Hij zette zich hiermee af tegen het heersende onbegrip voor de kunstenaar en benadrukte op ironische wijze de essentie van het vak. In feite had men hierin al een waarschuwing kunnen zien voor toekomstige vermarkting en intellectualisatie.

Het komt mij over alsof de ratio steeds meer de overhand krijgt en marketingmodellen worden aangewend om kunstwerken naar een hoger plan te tillen. De intuïtie alleen redt het niet meer als vertrekpunt. Als gereformeerd land kunnen we er natuurlijk niks aan doen dat we een beeldcultuur ontberen en dat alles blijkbaar bedacht moet zijn of in elk geval gewoon, want dan doe je al gek genoeg. Maar wordt het niet tijd dat we eens kritisch pas op de plaats maken in deze periode van eindeloos herhalen en bla bla?

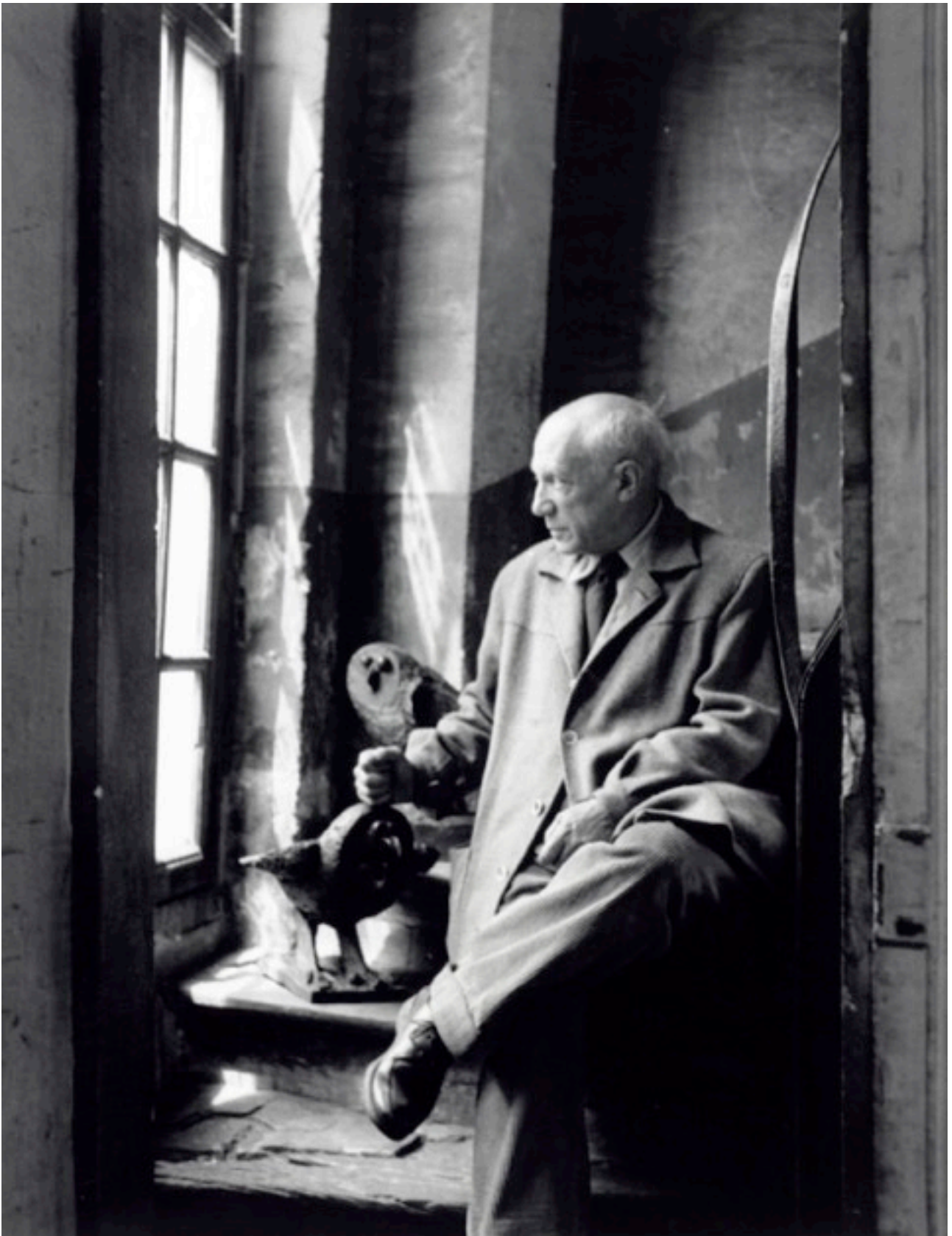

Wim T. Schippers' Pindakaasvloer, Bonner Kunstverein und Artothek Bonn

De jonge kunstenaar zal zich hier doorgaans niet in herkennen sinds hij of zij op de kunstacademie leerde vooral zijn of haar eigen ding te doen. De krampachtigheid die daaruit vaak ontstaat is hem of haar niet kwalijk te nemen. Maar ook oudere kunstenaars betrap ik op een oppervlakkigheid of lolligheid die de musea weliswaar uit het slop trekken en zelfs enkele critici weten te overtuigen, maar de kritische bohemiënen of laatsten der mohikanen vast de haren uit hun hoofden doen trekken.

Is de magie doorbroken op een bepaalde leeftijd? Als je eenmaal ontdekt dat het grote geld domineert in de kunstwereld en de schijnwereld waarin je als jonge kunstenaar leefde niet de realiteit is waarin je kunt overleven, wat doe je dan? Welke richting sla je in als je ontdekt dat je integere werken die ontstonden uit een innerlijke noodzaak niet verkopen en niet lollig genoeg zijn voor de gezinnen die de museatargets bepalen?

Ik merk chaos op in de kunstwereld, waarin niemand nog lijkt te weten wat te doen en alles mag en kan. Waarin krampachtig geprobeerd wordt om op te vallen en de 'selling art galleries' de markt bezitten. Wat is nog waarheid, wat is nog echt? Waar zijn de Picasso's en Appels die tegen wil en dank hun creaties de wereld in sturen, zich niets aantrekkend van modussen en heersende verwachtingen? Waarom kunnen we niet zoals in het Parijs van de negentiende eeuw onze intuïtie laten spreken en de kunst langs die weg verheffen? Het kan niet anders of het zijn de Picasso's en Appels die weer aan de oppervlakte gaan komen en het verschil zullen maken, tegen wil en dank. Die de lijn voortzetten van hun vakbroeders en voorgangers, de echte outsiders. Het is slechts een kwestie van tijd: sign of the times.

Denise Colomb - Sans Titre 1958, foto van Picasso in zijn atelier